

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ФОНДУ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ З ТИМЧАСОВОЇ ВТРАТИ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ В АР КРИМ

Землячова О.А., асистент, Кримський економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ ім. В.Гетьмана»

Савочка Л.С., магістрант, Кримський економічний інститут
ДВНЗ «КНЕУ ім. В.Гетьмана»

У статті проаналізовані результати діяльності Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в АР Крим. Виділені основні недоліки виконання бюджету Фонду соціального страхування і внесені пропозиції щодо поліпшення стану соціального забезпечення у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Ключові слова: Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, страховий внесок, застрахований, соціальні послуги, тимчасова непрацездатність.

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку економіки в Україні актуальним питанням є створення ефективної системи соціального захисту населення, яка повинна бути розрахована не лише на категорії громадян, що безпосередньо потребують захисту, але й на максимальний розвиток економіки та стимулювання трудових зусиль кожного працездатного члена суспільства. В умовах економічних перетворень важливу роль у системі соціального захисту населення має відігравати соціальне страхування.

Саме тому із метою стабільного фінансового забезпечення громадян, необхідно вжити таких основних заходів: забезпечити стабільне, стійке фінансування прийнятих програм соціального захисту населення відповідно до затверджених показників бюджетів усіх рівнів, бюджетів фондів державного соціального страхування, бюджетів недержавних фондів, які здійснюють різні види соціального страхування громадян; активніше залучати кошти населення через розвиток і стимулювання обов'язкового і добровільного страхування; забезпечити стійкість і надійність страхових систем у виконанні страхових зобов'язань за рахунок підвищення вимог до розміру статутного капіталу, розвитку інституту перестраховування, резервування тощо [3, с. 136].

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті — проаналізувати діяльність Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності в АР Крим за 2009 рік.

Завдання статті — виявити основні напрями витрат і потреби населення у матеріальному забезпеченні соціальної допомоги з тимчасової втрати працездатності.

Слід відмітити вітчизняних науковців, які зробили великий внесок у розкриття теоретико-методологічних питань соціального захисту населення та підвищення його ефективності, а саме Н. Борецька, С. Верега, О. Губар, В. Деда, Б. Надточій та ін. [6, с. 149]

РЕЗУЛЬТАТИ

На сьогодні в Україні використовується чотири види загальнообов'язкового державного соціального страхування:

- пенсійне;
- у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням;
- від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності;
- на випадок безробіття [8, с. 129].

Підготовлено проект Закону України «Про медичне страхування».

В межах наявних ресурсів повинна забезпечуватися обов'язковість фінансування страховими фондами витрат, пов'язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг у обсягах, передбачених законом з окремих видів страхування та цільове використання грошових коштів. Держава при цьому надає гарантії застрахованим особам в отриманні соціальних виплат або послуг [8, с. 128].

Впродовж свого життя кожна особа або члени її сім'ї стикаються із такими страховими випадками, як хвороба, або непрацездатність з різних причин, тому саме Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності займається страхуванням людей саме від таких страхових випадків. Діяльність цього Фонду є найбільш розповсюдженою та важливою в життя кожної людини.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності є складовою фінансовою системою України та важливим елементом державних фінансів. Він розглядається як фонд грошових коштів, а також як орган державної виконавчої влади.

Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності створений у 2001 році відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» від 18.01.2001 р. №2240-III і є

правонаступником фонду соціального страхування України. В період функціонування Фонду соціального страхування України діюча система соціального страхування мала ряд недоліків, а саме:

- грошові допомоги були низькими і виплачувалися несвоєчасно;
- не працював принцип солідарності;
- велика кількість працівників перебувала в тіньовому секторі та не сплачувала страхових внесків;
- була відсутня координація дій в організаційній системі, що призводило до значних адміністративних витрат;

- певні системи допомоги не мали чіткого зв'язку зі страховим випадком;
- мала місце велика кількість зловживань, пов'язаних з використанням коштів Фонду соціального страхування, наприклад, виплати по тимчасовій непрацездатності перевищували розміри заробітної плати, існували зловживання з коштами, призначеними на санаторно-курортне лікування тощо.

Фонд соціального страхування потребував корінних змін з метою підвищення його ефективності. На початку 2001 року він був трансформований у два фонди: Фонд соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; та Фонд державного соціального страхування в зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням [7].

Згідно ст. 19 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» джерелами формування коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, є:

- 1) страхові внески страхувальників-роботодавців і застрахованих осіб, що сплачуються на умовах і в порядку, передбачених Законом;
- 2) суми не прийнятих до зарахування витрат страхувальника за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, пені, штрафів та інших фінансових санкцій, застосованих до страхувальників та посадових осіб відповідно до Закону та інших актів законодавства;
- 3) благодійні внески підприємств, установ, організацій та фізичних осіб;
- 4) асигнування із Державного бюджету України;
- 5) прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів Фонду, в тому числі резерву страхових коштів Фонду на депозитному рахунку;
- 6) інші надходження відповідно до законодавства [4].

Кошти загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, не включаються до Державного бюджету України, не підлягають вилученню та використовуються тільки за цільовим призначенням. У разі їх невикористання в поточному році вони переходять на наступний фінансовий рік.

До коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням, застосовується казначейська форма обслуговування в порядку, передбаченому для обслуговування Державного бюджету України [2, с. 86].

Порядок розміщення тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду на депозитному рахунку визначається Кабінетом Міністрів України, а умови, порядок обслуговування та збереження цих коштів визначаються договором між банком і виконавчою дирекцією Фонду за погодженням з правлінням Фонду.

Прибуток, одержаний від тимчасово вільних коштів, у тому числі резерву коштів Фонду на депозитному рахунку, використовується в порядку, визначеному правлінням Фонду [2, с. 85].

Робочими органами виконавчої дирекції Фонду та його відділень є виконавчі дирекції відділень в АР Крим, областях, містах Києві і Севастополі. Статутом Фонду може бути передбачено створення виконавчих дирекцій або уповноважених представників відділень у районах та містах республіканського (АР Крим) та обласного значення.

В Автономній Республіці Крим безпосереднє управління Фондом здійснюють правління та виконавча дирекція відповідних відділень Фонду [1, с. 148].

Доходи бюджету Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності плануються за рахунок надходжень від сплати страхових внесків, коштів за путівки, інших надходжень [4].

За 2009 рік прибуткова частина бюджету відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності виконана на 93,5%.

Основною причиною цього є те, що за 2009 рік в порівнянні з його початком чисельність застрахованих осіб в еквіваленті повної зайнятості згідно даних звіту Ф-4ФСС скоротилась на 54280 осіб [5].

Як наслідок цього, плановий показник з виплати застрахованим особам заробітної плати, який є основним джерелом доходу бюджету фонду, виконався тільки на 93,6%. Слід зазначити, що 14 з 18 робочих органів ці планові завдання не виконали.

Не дивлячись на те, що в четвертому кварталі 2009 року заборгованість по нарахованій, але не виплаченій заробітній платі застрахованим особам зменшилась на 7,23 млн. грн., тоді як на протязі всього року вона зростала, на кінець звітного періоду в порівнянні з початком року збільшення вказаної заборгованості становило 28,59 млн. грн.

По відділенню Фонду загальна сума заборгованості по нарахованій, але не виплаченій заробітній платі застрахованим особам становить 115,025 млн. грн [5].

Найбільше її зростання склалось у страхувальників Феодосійської міської виконавчої дирекції та Київської районної виконавчої дирекції м. Сімферополя (відповідно 12,38 млн. грн. та 7,58 млн. грн.).

У страхувальників шести виконавчих дирекцій загальний фонд оплати праці склався менше, ніж за відповідний період 2008 року. Особливо це відноситься до Київської, Залізничної та Центральної районних виконавчих дирекцій міста Сімферополя, де зменшення фонду оплати праці склалось менше ніж у 2008 році відповідно на 86,3 млн. грн., 42,1 млн. грн. та 28,0 млн. грн.

Як наслідок цього, заборгованість страхувальників перед відділенням Фонду в порівнянні з початком року збільшилась на 101,7 тис. грн., а планове завдання по надходженню в дохід страхових внесків виконано на 93,7%.

Надходження з Казначейства відрахувань від суми сплати єдиного податку суб'єктами підприємницької діяльності, які знаходяться на спрощеній системі оподаткування, за 2009 рік склали 21936,0 тис. грн., а відсоток виконання планового завдання склав 86,6%, що на 1,8% менше, ніж за 9 місяців (табл. 1).

Таблиця 1

Виконання бюджету Кримським відділенням Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2009 рік, тис. грн.

Показники бюджету	План	Факт	% викон.
1. Прибуткова частина (тис. грн.):			
• внески на загальнодержавне соціальне страхування;	224030,0	209891,0	93,7
• відрахування від сум єдиного податку;	25335,0	21936,0	86,6
• надходження від часткової оплати за путівки;	6863,0	6976,0	101,7
• інші прибутки.	1653,0	2210,0	133,7
Всього прибутків	257881,0	241013,0	93,5
2. Видаткова частина (тис. грн.):			
На виплату допомоги:			
• по тимчасовій непрацездатності;	106070,0	103480,0	97,6
• по вагітності і пологах;	46145,0	49918,0	108,2
• на поховання;	1413,0	1212,0	85,8
• пільги на виплату допомоги громадянам, які постраждали від Чорнобильської катастрофи.	7,0	26,0	371,4
На оздоровчі заходи всього.	56340,0	56295,0	99,9
У тому числі:			
• на оплату путівок на санаторно-курортне лікування;	41861,0	41824,0	99,9
• на часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв;	353,0	353,0	100
• на оздоровлення дітей в дитячих закладах оздоровлення;	7459,0	7454,0	99,9
• на часткове фінансування дитячих юнацьких спортивних шкіл;	4016,0	4013,0	99,9
• на позашкільне обслуговування.	2651,0	2651,0	100,0
На організаційно-управлінські заходи і виконання обов'язків страховика	16054,0	15895,0	99,0
На інші витрати		7,0	
Всього витрат	226029,0	226833,0	100,4

Джерело: Звіт про виконання бюджету соціального страхування з тимчасової втрати працездатності відділенням Фонду в Автономній Республіці Крим за 12 місяців 2009 року [5]

В порівнянні з 2008 роком вказаних відрахувань до бюджету відділення Фонду надійшло менше на 483,2 тис. грн.

На 113,0 тис. грн. більше встановленого завдання надійшло до прибутку бюджету коштів за видані путівки з частковою сплатою їх вартості.

Інші надходження до бюджету відділення Фонду склали 2210,0 тис. грн., або 133,7% до затвердженого плану [5].

Видаткову частину бюджету виконано на 100,4%.

Основна перевитрата коштів бюджету склалася за рахунок виплат всіх видів допомог (982,0 тис. грн.).

Необхідно звернути увагу на те, що витрати з тимчасової втрати працездатності за рахунок припинення діяльності підприємств, перехід на неповний робочий тиждень, скорочення чисельності застрахованих осіб зменшились на 2590,0 тис. грн. в порівнянні з встановленим завданням і становили 103480,0 тис. грн. За 2008 рік на виплату допомоги з тимчасової втрати працездатності було витрачено 97531,0 тис. грн [5].

В той же час продовжують зростати витрати на сплату допомоги по вагітності та пологах. За 2009 рік вони становили 49918,0 тис. грн., що на 3773,0 тис. грн. більш, ніж встановлено бюджетом, та на 3380,0 тис. грн. більш, ніж сплачено цих допоміг за 2008 рік.

На 201,0 тис. грн. склалася економія витрат бюджету на сплату допомоги на поховання (у 2009 році на 154 допомоги сплачено менш, ніж у 2008 році).

Витрати на оздоровчі заходи за 2009 рік становили 56295,0 тис. грн. (24,8% витратної частини бюджету). Це на 8796,0 тис. грн. більш, ніж у 2008 році [5].

З цієї суми 7454,0 тис. грн. витрачено на оздоровлення в дитячих оздоровчих установах 3669 дітей в літній період 2009 року.

Витрати на часткове фінансування дитячих юнацьких спортивних шкіл склали 4013,0 тис. грн.

На оплату дитячих новорічних подарунків витрачено 2651,0 тис. грн.

На сплату путівок до санаторіїв на лікування застрахованих осіб та членів їх сімей, а також часткове фінансування санаторіїв-профілакторіїв вищих навчальних закладів витрати склали 42177,0 тис. грн.

Витрати на організаційно-управлінські заходи та витрати по виконанню обов'язків страховика становлять 7,0% всіх витрат бюджету [5].

Підведені підсумки виконання бюджету Кримським відділенням Фонду соціального страхування по тимчасовій втраті працездатності за I півріччя 2010 року (табл. 2).

Таблиця 2

Виконання бюджету Кримським відділенням Фонду соціального страхування по тимчасовій втраті працездатності за I півріччя 2010 року, тис. грн.

№ п/п	Показники	План	Факт	% викон.
I.	ДОХОДИ:			
1.1.	страхові внески	115710	113097	97,7
1.2.	від часткової оплати за путівки	3 914	3385	86,5
1.3.	інші надходження	831	1339	161,1
1.4.	надходження від єдиного податку	10577	10762	101,7
	ВСЬОГО ДОХОДІВ:	131032	128583	98,1
II.	ВИТРАТИ:			
2.1.	на виплату допомоги всього, зокрема:	75924	80974	106,7
2.1.1.	по тимчасовій непрацездатності	50160	54859	109,4
2.1.2.	по вагітності і пологам	25118	25569	101,8
2.1.3.	на поховання	646	546	84,5
2.2.	на виплату допомоги громадянам, пострадавшим в результаті Чорнобильської катастрофи	5	18	360,0
2.3.	на оздоровчі заходи всього, зокрема:	26125	22536	86,3
2.3.1.	путівки на санаторно-курортне лікування	19535	16916	86,6
2.3.2.	часткове фінансування дитячих установ оздоровлення	4000	3247	81,2
2.3.3.	часткове фінансування дитячо-юнацьких спортивних шкіл	2590	2373	91,6
2.4.	інші витрати	8388	7844	93,5
	ВСЬОГО ВИТРАТ:	110442	111372	100,8
	Результат виконання бюджету (профіцит)	+20590	+17211	

Джерело: Звіт про виконання бюджету соціального страхування з тимчасової втрати працездатності відділенням Фонду в Автономній Республіці Крим за 12 місяців 2009 року [5]

У відділенні Фонду за станом на 01 липня 2010 року зареєстровано 93287 страхувальників, зокрема 69 страхувальників на добровільних засадах. Впродовж першого півріччя 2010 року кількість страхувальників збільшилася на 1849 або на 2,0%, при цьому, за цей же період, кількість застрахованих осіб в еквіваленті повної зайнятості зменшилася на 12090 осіб і за станом на 01 липня склала 459566 осіб, що працюють [5].

Прибуткова частина бюджету за звітний період виконана в сумі 128583 тис. грн. в основному за рахунок страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які складають 88,0% від всього доходу. Фонд оплати праці при плані 5059 млн. грн. фактично склав 5079 млн. грн. або 100,4%.

Планові показники надходжень від часткової оплати за путівки виконані на 86,5%; відрахування від сплати єдиного податку — на 101,7%; інші надходження — на 161,1%.

Заборгованість за страхувальниками за станом на 01 липня 2010 року в порівнянні з початком року збільшилася на 3152 тис. грн. і склала 10605 тис. грн. або 9,15% до суми нарахованих страхових внесків (за станом на 01 липня 2009 року це співвідношення складало 10,32%).

Заборгованість за Фондом порівняно з початком року збільшилася на 3626 тис. грн. і за станом на 01 липня 2010 року склала 16519 тис. грн. або 20,4% в загальній сумі витрат на виплату матеріального забезпечення (за станом на 01 липня 2009 року — 10,16%) [5].

Витратна частина бюджету за I півріччя 2010 року виконана в сумі 111372 тис. грн. або 100,8% від запланованих витрат. Найбільшу питому вагу склали витрати на виплату матеріального забезпечення — 72,7% від загальної суми витрат.

Витрати на виплату матеріального забезпечення застрахованим особам в своїй структурі мають таку питому вагу:

- 67,7% — виплати по тимчасовій непрацездатності;
- 31,6% — виплати по вагітності і пологам;
- 0,7% — виплати на поховання.

Заборгованість страхувальників перед найманими робітниками по виплаті допомоги за рахунок коштів Фонду скоротилася в порівнянні з початком року в 2 рази і склала за станом на 01 липня 2010 року 134,4 тис. грн.

Витрати по статті «Оздоровчі заходи» склали 22536 тис. грн., що на 4230 тис. грн. менше порівняно з відповідним періодом 2009 року, зокрема:

- путівки на санаторно-курортне лікування на суму 16916 тис. грн. (всього 3662 путівки), з яких 1221 тис. грн. (208 путівок), — в реабілітаційні відділення;
- часткове фінансування дитячих установ оздоровлення на суму 3247 тис. грн. (всього 1611 путівок);
- часткове фінансування 18 дитячо-юнацьких спортивних шкіл на суму 2373 тис. грн.

За наслідками виконання бюджету відділення Фонду в АРК за перше півріччя 2010 року прибуткова частина бюджету перевищила витратну більш ніж на 17 млн. грн. [5].

За 2009 рік Кримським відділенням Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності здійснено 8476 ревізій та перевірок страхувальників. Порівняно з 2008 роком, кількість проведених перевірок зменшилась на 409, у зв'язку з введенням в дію Постанов КМУ від 21.05.09 №502, від 03.06.09 №547. Проведеними ревізіями виявлені порушення у 1866 страхувальників (22% перевірених).

За результатами проведених ревізій страхувальників за 2009 рік донараховано страхових внесків на суму 145 тис. грн., нараховано пені — 103 тис. грн., не прийнято до заліку неправомірних витрат у страхувальників на суму 780 тис. грн. Всього нараховано по актам ревізій фінансових санкцій на загальну суму 1028 тис. грн., що на 342 тис. грн. більше, ніж за 2008 рік.

До порушників законодавства застосовано 1599 господарських штрафів на суму 1172 тис. грн [5].

Згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення до посадових осіб страхувальників — порушників чинного законодавства застосовано адміністративних штрафів на 98 тис. грн., що на 13 тис. грн. більше, ніж за 2008 рік. Всього складено 61% протоколів на посадових осіб страхувальників, у яких виявлені фінансові порушення.

Відділенням Фонду у 2009 році в повному обсязі забезпечено обрєвізування коштів цільового фінансування в загальній сумі 11820 тис. грн. Під час проведення цих ревізій не прийнято до заліку витрат цільового фінансування в дитячо-юнацьких школах та дитячих оздоровчих закладах, з урахуванням виявленого залишку невикористаних коштів на суму 52 тис. грн.

Всього за результатами проведених перевірок поповнено бюджет Фонду на загальну суму 2 млн. 350 тис. грн., що на 298 тис. грн. більше, ніж за попередній рік.

Планове завдання по іншим надходженням виконано відділенням Фонду на 134%.

Згідно даних зведеного звіту Ф.4-ФСС з ТВП по за 2009 рік прострочена заборгованість складає 1500 тис. грн.

Відповідно до Угоди про співпрацю з органами ДПА за 2009 рік відділенням Фонду було передано подань для виставлення податкових вимог на загальну суму простроченої заборгованості — 756 тис. грн. За сприянням органів державної податкової служби до бюджету Фонду надійшло 313 тис. грн [5].

ВИСНОВКИ

З проведеного аналізу можна зробити висновок, що за 2009 рік прибуткова частина бюджету відділення Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності за 2009 рік була виконана не повністю, відхилення складає 6,5%. Плановий показник з виплати застрахованим особам заробітної плати за 2009 рік недовиконано на 6,4%.

Видаткову частину бюджету фонду за 2009 рік виконано на 100,4%, що в свою чергу свідчить про перевиконання планового показника на 0,4%.

Прибуткова частина бюджету фонду за I півріччя 2010 р. виконана на 98,1%. Планові показники надходжень від часткової оплати за путівки мають відхилення -13,5%, тому можна зробити висновок, що вони не відповідають запланованим.

Прибуткова частина бюджету фонду за I півріччя 2010 р. виконана в основному за рахунок страхових внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, які складають 88,0% від всього доходу.

В свою чергу заборгованість Фонду за станом на 01 липня 2010 року порівняно з початком року збільшилася на 10,16%.

Заборгованість за страхувальниками за станом на 01 липня 2010 року в порівнянні з початком року збільшилася на 9,15% відносно суми нарахованих страхових внесків.

Витратна частина бюджету фонду за I півріччя 2010 року виконана на 100,8% від запланованих витрат.

Найбільшу питому вагу склали витрати на виплату матеріального забезпечення — 72,7% від загальної суми витрат.

Аналіз фінансового стану Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності свідчить, що на обсяги доходів і видатків його бюджету впливає ряд чинників, а саме: стан економіки і зниження темпів росту ВВП, зменшення чисельності зайнятого населення, неповна зайнятість, затримка виплати заробітної плати та її низький рівень, зменшення розміру фінансового резерву відповідно до щорічних законів про Державний бюджет України. Певний вплив має частий перегляд і зміна Кабінетом Міністрів України розміру ставки обов'язкових страхових внесків та складу об'єкта оподаткування [8, с. 131].

Отже, в процесі подальшого удосконалення загальнообов'язкового державного соціального страхування потрібно впровадити обов'язкове медичне страхування, яке в свою чергу дозволить об'єднати надання соціальних послуг із санаторно-курортного лікування й оздоровлення з названим видом страхування. Таке положення вимагатиме прийняття нормативних документів щодо визначення гарантованого державою рівня безоплатної медичної допомоги, створення системи забезпечення якості медичних послуг на рівні світових стандартів, атестації медичних працівників, ліцензування та акредитації установ охорони здоров'я.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко М.Д. Право соціального забезпечення: навч. пос. / За ред. Бойко М.Д. — 3-є вид., доп. та перероб. — К.: Атіка, 2006. — 380 с.

2. Внукова Н.М. Соціальне страхування. Кредитно-модульний курс: навч. посібник: рек. МОН України / Н.М. Внукова, Н.В. Кузьминчук. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 412 с.

3. Губар О.Є. Соціальне страхування у забезпеченні суспільного добробуту / О.Є. Губар // Фінанси України. — 2002. — №8.

4. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням», №2240-III від 18.01.2001 р. (зі змінами та доповненнями) — <http://zakon.rada.gov.ua>

5. Звіт про виконання бюджету соціального страхування з тимчасової втрати працездатності відділенням Фонду в Автономній Республіці Крим за 12 місяців 2009 року — <http://www.fse.gov.ua>

6. Клівіденко Л. Проблеми формування системи соціального страхування населення в Україні / Людмила Клівіденко // Вісник ТАНГ. — 2004. — №6. — С. 149-155.

7. Соціальне страхування — <http://pravo.prostir.ua>

8. Шаварина М. Соціальне страхування в умовах ринкових перетворень: практика та шляхи удосконалення / Марія Шаварина // Вісник ТАНГ. — 2004. — №6. — С. 126-132.